

نابرابری اجتماعی و سیاست هویت

درس

۸ و ۷

تفاوت یا نابرابری؟

تعریف تفاوت: افراد از جنبه‌های مختلف، با یکدیگر متفاوت هستند و همه این تفاوت‌ها نیز از یک نوع نیستند.

انواع تفاوت:

تفاوت اسمی: در این تفاوت، هیچ کس از دیگری برتر نیست؛ مثل تفاوت در رنگ پوست و جنسیت.
تفاوت رتبه‌ای: در این نوع تفاوت، یکی بر دیگری برتر است و نابرابری هم وجود دارد؛ مثل تفاوت در ثروت و تحصیلات

تفاوت رتبه‌ای = نابرابری ← طبیعی: نابرابری افراد در قد یا ضریب هوشی

← اجتماعی: نابرابری افراد در تحصیلات و ثروت

تکنه: تفاوت اسمی، گاهی می‌تواند مورد سوءاستفاده قرار گرفته و به نابرابری اجتماعی تغییر یابد.

مثال:

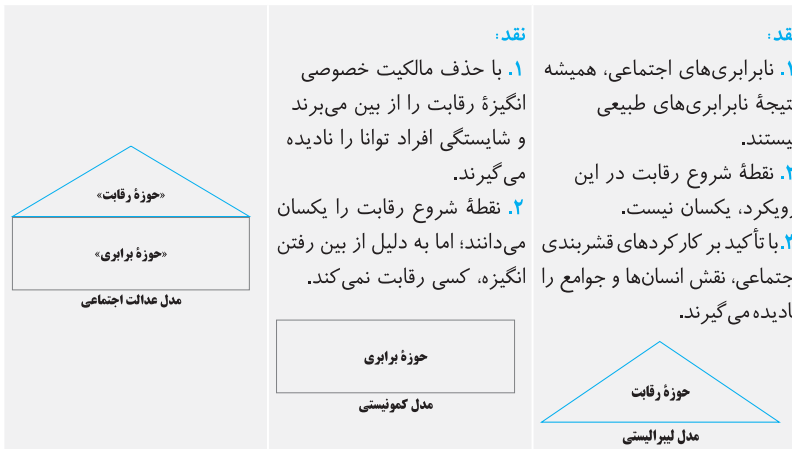
- بستن پای دختران در چین برای کوچک ماندن پای آن‌ها.
- تفکیک نژادی در نظام آپارتاید.

سه رویکرد به نابرابری اجتماعی

نابرابری اجتماعی، یکی از موضوعات مهم مورد توجه جامعه‌شناسان است و نابرابری‌های طبیعی و تفاوت‌های اسمی نیز، در صورتی که به نابرابری‌های اجتماعی منجر شوند، مورد توجه جامعه‌شناسان قرار می‌گیرد.

جامعه‌شناسان در مطالعه نابرابری‌های اجتماعی به قشربندی‌های اجتماعی توجه دارند؛ اما در مورد نحوه مقابله با نابرابری اجتماعی به سه رویکرد مختلف تقسیم می‌شوند:

رویکرد سوم	رویکرد دوم	رویکرد اول
مدل: عدالت اجتماعی • طرفدار عدالت اجتماعی • هر دو رویکرد قبل را ناعادلانه می‌داند. • در رویکرد اول، نقطه آغاز رقابت و در رویکرد دوم نقطه پایان رقابت عادلانه نیست. • مالکیت خصوصی نفی نمی‌شود؛ اما نقطه شروع رقابت یکسان است. • مخالف رهاسازی مطلق و کنترل مطلق	مدل: کمونیستی • مخالف قشربندی اجتماعی هستند. • نابرابری نتیجه روابط سلطه‌جویانه میان انسان‌ها • با توزیع برابر ثروت، عدالت برقرار خواهد شد. • مالکیت خصوصی باید حذف شود. • قشربندی اجتماعی توسط انسان‌ها پدید آمده است و باید برداشته شود. • موافق کنترل مطلق	مدل: لیبرالی • طرفدار قشربندی اجتماعی هستند. • قشربندی پدیده‌ای است که در همه مکان‌ها و زمان‌ها وجود دارد و آن را طبیعی می‌دانند. • نابرابری اجتماعی امری ضروری برای بقای جامعه است. • نابرابری اجتماعی را نتیجه نابرابری طبیعی می‌دانند. • موافق رهاسازی مطلق

جامعه‌شناسی انتقادی

در نیمه دوم قرن بیستم رویکردی به وجود آمد که از دو رویکرد قبل فاصله گرفت و آن‌ها را محافظه کار نامید؛ برخلاف رویکرد تبیینی از پیوند دانش و ارزش گفت و برخلاف رویکرد تفسیری، به توصیف و تبیین پدیده‌های اجتماعی بسنده نکرد، این رویکرد، همان رویکرد انتقادی یا تجویزی است.

• در این رویکرد، وضعیت موجود مورد نقد قرار می‌گیرد و از روش‌های مختلف تجربی و تفهمی و دیگر روش‌ها برای نقد و داوری وضعیت موجود، جهت رسیدن به وضعیت مطلوب استفاده می‌شود.

• به داوری ارزشی پدیده‌های مورد مطالعه می‌پردازد و آن را با دو ملاک ارزشی (خوب و بد) و هنجاری (باید و نباید) ارزیابی می‌کند.

نکته‌ای که جامعه‌شناسان انتقادی به آن توجه کردند این بود که:

زندگی اجتماعی دو وجه دارد: • کنش اجتماعی / • ساختار و نظام اجتماعی
برجسته کردن یک وجه و نادیده گرفتن وجه دیگر، می‌تواند آثار و پیامدهای نامطلوبی ایجاد کند. **نکته:** تا زمانی که یک جهان اجتماعی از طریق مشارکت اجتماعی افراد پابرجاست، پیامدهای آن نیز باقی است. با تغییر جهان اجتماعی موجود و به دنبال آن، برداشته شدن الزام‌هایش، جهان اجتماعی جدید شکل می‌گیرد و پیامدهای دیگری به دنبال می‌آورد.

اصول جامعه‌شناسی انتقادی

۱. تأکید بر توانایی و خلاقیت افراد، در ساخت جهان اجتماعی (همانند جامعه‌شناسی تفسیری)
۲. منتقد بی‌توجهی جامعه‌شناسی تفسیری به ساختارهای اجتماعی
۳. تأکید بر ضرورت انتقاد علمی از ساختارهای سرکوب‌گر
۴. راهی از محدودیت‌های علوم تجربی و تقلیل علم به حس و تجربه
۵. ارزیابی و نقد وضعیت موجود، برای رسیدن به وضعیت مطلوب

معیار	جامعه‌شناسی تطبیقی	جامعه‌شناسی تفسیری	جامعه‌شناسی انتقادی
نوع	قرن ۱۹	قرن ۱۹	قرن ۲۰
آغاز شکل‌گیری	اگوست کنت	ویلهلم دیلتای - ماکس وبر	(مکتب فرانکفورت)
بنیان‌گذار	علوم اجتماعی = علوم طبیعی (فیزیک اجتماعی)	علوم اجتماعی = کنش‌های اجتماعی معنادار	علوم اجتماعی ≠ علوم طبیعی علوم اجتماعی = توانایی داورى و نقد ارزش‌ها و هنجارها را دارد.
اصول اساسی	پدیده‌های اجتماعی = کنش‌های اجتماعی و معنای آن	پدیده‌های اجتماعی = کنش‌های اجتماعی و پیامدهای آن	پدیده‌های اجتماعی و پیامدهای آن
موضوع	روش حسی و تجربی	روش تجربی + تفهیمی (تفسیر)	روش تفسیری + انتقادی و تجویزی
روش	شناخت نظم اجتماعی + پیش‌بینی + پیشگیری + کنترل پدیده‌های اجتماعی	معنابخشی و انسجام‌بخشی به زندگی اجتماعی	نقد وضع موجود برای رسیدن به وضعیت مطلوب
هدف			

سرنخ

تفاوت رویکرد انتقادی با دو رویکرد دیگر جامعه‌شناسی؛ تطبیقی و تفسیری:

۱. برخلاف رویکرد تطبیقی، علم را به معنای حسی و تجربی آن محدود نمی‌کند.
۲. برخلاف رویکرد تفسیری، به توصیف و تبیین پدیده‌های اجتماعی بسنده نمی‌کند.
۳. برخلاف رویکرد تطبیقی (توجه به ساختار) و رویکرد تفسیری (توجه به کنش)، به هر دو وجه زندگی اجتماعی (هم ساختار و هم کنش) توجه می‌کند.
۴. هر دو رویکرد قبل را محافظه‌کار می‌داند.

سیاست هویت

با واژه سیاست در درس قبل آشنا شدید و هویت را نیز در سال دهم خواندید. اما از سیاست هویت چه می‌دانید؟

سیاست هویت، همان‌طور که از نام آن برمی‌آید، سازماندهی قدرت برای مدیریت هویت‌های مختلف در یک جهان اجتماعی است. قبل از بررسی دقیق این مفهوم، نیم‌نگاهی به هویت بیندازیم.

هویت

- آنچه در پاسخ به پرسش کیستی گفته می‌شود و شخص با آن از اشیا و افراد دیگر متمایز می‌شود.
- آگاهی فرد از کیستی خود و احساس تعلق و دلبستگی به یک جهان اجتماعی و قلمرو جغرافیایی است.

جلوه جمعی و بیرونی هویت

از طریق نشان دادن تشابهات و تمایزات خود، با افراد و گروه‌های دیگر و در نهادها و آداب و رسوم و... مشخص می‌شود.

تعیین سند رسمی هویت: شناسنامه

تنازع هویت‌ها؛ وحدت یا کثرت هویت‌ها

در تنازع هویت، یا بر وحدت هویت‌ها تمرکز می‌شود و یا بر کثرت آن‌ها. بر این اساس در این مدل، دو الگو وجود دارد.

۱. الگویی که بر وحدت هویت‌ها تمرکز دارد: الگوی همانندسازی
 ۲. الگویی که بر کثرت هویت‌ها تمرکز دارد: الگوی تکثرگرا
- به بررسی این دو الگو در دو دوره مختلف توجه کنید:

دوره مدرن: ملی‌گرایی و ناسیونالیسم

- ظهور جهان متجدد: دولت‌هایی که هویت خود را بر اساس تاریخ، جغرافیا و نژاد خود تعریف می‌کردند.
- شکل‌گیری دولت-ملت‌ها = ظهور ناسیونالیسم و تعریف هویت بر اساس دولت-ملت
- سیاست‌گذاری هویتی توسط دولت‌ها به سه دلیل:

۱. تعیین هویت ملی
 ۲. چگونگی توزیع مزایا و فرصت‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگ و اقتصادی
 ۳. پاسخ‌گویی به درخواست‌ها و رفع نیازها
- مدل رایج سیاست‌گذاری در این دوره: همانندسازی
- همانندسازی: به معنای پذیرش ارزش‌ها و سبک زندگی یک گروه، توسط سایر گروه‌های جامعه به گونه‌ای که همه گروه‌ها همسان شوند.

هدف همانندسازی: حذف تفاوت‌های هویتی و یکسان‌سازی آن‌ها

مثال:

۱. نسل‌کشی در کامبوج، توسط خیم‌های سرخ
۲. اخراج و کشتار مسلمانان میانمار موسوم به روهینگی‌ها
۳. پاکسازی قومی در یوگسلاوی

دوره پسامدرن: نقد همانندسازی دوره مدرن

- تأکید بر هویت‌های خرد، محلی و فردی به جای همانندسازی هویت‌ها
 - مطلوب دانستن تنوع و تکثر و حتی بی‌ثباتی
 - نامطلوب دانستن هویت ملی و وحدت و ثبات آن
- مدل رایج سیاست‌گذاری در این دوره: تکثرگرا
- تکثرگرایی: توجه و تشدید تفاوت‌های قومی و زبانی و تأکید بر ضرورت وجود ساختار مشترک سیاسی و اقتصادی که گروه‌های مختلف را به هم پیوند دهد.

سیاست هویت

محصول این دوره است و در این دوره، هویت‌ها، موضوعی برای نزاع و درگیری می‌شوند و تأکید بر تفاوت‌ها و هویت‌های خاص و محلی است.

برخی پیدایش سیاست هويت را به جعبه پاندورا تشبيه می‌کنند که به محض باز شدن، تمام پلیدی‌ها و شرها را به زمین آورد.

دو چهره سیاست هويت

چهره اول: تأکید افراطی بر تفاوت‌ها و گوناگونی‌ها ← چندپارگی سیاسی و فرهنگی درون جوامع
چهره دوم: رسمیت‌بخشی به گروه‌های به حاشیه رانده‌شده و حمایت از آنها

نتایج جهانی شدن

شکل‌گیری جهان بدون مرز که امکان در هم آمیختن فرهنگ‌ها و نبود فرهنگ خالص را منجر شده است.

- در نتیجه، بسیاری از جوامع و گروه‌ها در مقابل جهانی شدن:
- به دفاع از خود برخاسته‌اند.
- به دنبال ساختن هویتی خالص برای خود برآمدند.
- همه به دنبال بازگشت به هويت واقعی خویش هستند.

تعارف هويت‌ها؛ وحدت و کثرت هويت‌ها

- در مقابل دو مدل همانندسازی و تکثرگرا ایجاد شد.
- تعارف = شناخت متقابل هويت‌ها
- الگوی تعارف ≠ الگوی تنازع
- الگوی تعارف ← الگوی قرآنی
- تکثر و تنوع: مانع وحدت و همدلی نیست؛ بلکه به منشأ وحدت رهنمون می‌شود.
- نتیجه استفاده از الگوی تعارف در قرن ۳ و ۴ هجری در جهان اسلام:

۱. رشد و شکوفایی جهان اسلام
۲. ظهور یک ایرانی به نام سبویه، به‌عنوان بزرگ‌ترین دانشمند صرف‌ونحو زبان عربی

تیزشو!

در دیدگاه تنازع، جهان اجتماعی مثل به دیگ در هم پوش در نظر گرفته می‌شود که همه باید شبیه هم باشند! یعنی با وحدت کامل برقرار باشد و یا کثرت کامل. جامعه در این دیدگاه یکدست در نظر گرفته می‌شود؛ اما توی الگوی تعارف، جامعه مثل به ظرف سالاد در نظر گرفته می‌شود که وحدت و کثرت در کنار هم پیرایان دارن و مهموع کثرت‌ها، به وحدت ایبار می‌کنه مثلاً مهموع گوجه، فیار، گاهو، به سالاد رو درست می‌کنه!

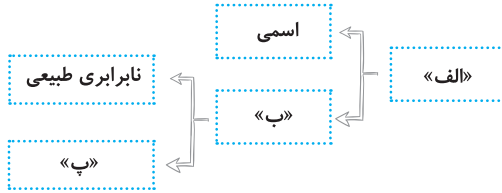
علوم اجتماعی و سیاست هويت

- براساس این رویکرد، هر نظریه‌ای درون فرهنگ و تاریخ خود تولید می‌شود و هر فرهنگ و هویتی نیز می‌تواند، نظریه متناسب با خود را تولید کند.
- از این رو، هیچ فرهنگ و هویتی نمی‌پسندد که موضوع نظریاتی باشد که در زمینه تاریخی و فرهنگی دیگری شکل گرفته است.
- پیدایش نظریات فمینیستی معاصر، نظریه آفریقایی‌تبار و نظریه آمریکایی بومی، در علوم اجتماعی امروز، نتیجه چنین مطالبه و درخواستی‌اند.

نموداری

۵۲۱. در مورد رابطه تفاوت و نابرابری، نمودار زیر را کامل کنید.

- ۱ تفاوت- رتبه‌ای- نابرابری اجتماعی
۲ تفاوت- رتبه‌ای- نابرابری اجتماعی
۳ نابرابری- رتبه‌ای- نابرابری طبیعی
۴ نابرابری- رتبه‌ای- نابرابری طبیعی

۵۲۲. «رسم بستن پای دختران در چین، برای کوچک ماندن آن» به کدام مفهوم اشاره دارد؟ مفهومی

- ۱ تفاوت‌های اسمی، همیشه منجر به تفاوت‌های رتبه‌ای می‌شوند؛ مانند تفاوت میان زن و مرد.
۲ بسیاری از فرهنگ‌ها و جوامع، تفاوت‌های اسمی و نابرابری‌های طبیعی را بهانه‌ای برای نابرابری اجتماعی قرار داده‌اند.
۳ نابرابری اجتماعی، یکی از موضوعات مهم مورد توجه جامعه‌شناسان است.
۴ تفاوت‌های اسمی و نابرابری‌های طبیعی، در صورتی که به نابرابری‌های اجتماعی منجر شوند، مورد توجه قرار می‌گیرند.

۵۲۳. «سه رویکرد به نابرابری اجتماعی» و «شرط توجه جامعه‌شناسان به نابرابری طبیعی» در کدام گزینه آمده است؟ ترکیبی

- ۱ رویکرد لیبرالی، طرفداران قشربندی اجتماعی و رویکرد کمونیستی- تبدیل به نابرابری اجتماعی
۲ طرفداران عدالت اجتماعی، رویکرد لیبرالی و رویکرد کمونیستی- تبدیل به تفاوت رتبه‌ای
۳ مخالفان قشربندی اجتماعی، رویکرد کمونیستی و طرفداران عدالت اجتماعی- تبدیل به تفاوت رتبه‌ای
۴ طرفداران قشربندی اجتماعی، مخالفان قشربندی اجتماعی و طرفداران عدالت اجتماعی- تبدیل به نابرابری اجتماعی

۵۲۴. اصطلاح قشربندی اجتماعی در از کدام علم گرفته شده است و علت آن چیست؟ کنکاشی

- ۱ جامعه‌شناسی- زمین‌شناسی- برخی افراد راه هموارتری برای دستیابی به مزایای اجتماعی دارند.
۲ زمین‌شناسی- جامعه‌شناسی- برخی افراد راه هموارتری برای دستیابی به مزایای اجتماعی دارند.
۳ جامعه‌شناسی- زمین‌شناسی- جامعه همانند زمین دارای لایه‌بندی سلسله‌مراتبی است.
۴ زمین‌شناسی- جامعه‌شناسی- جامعه همانند زمین دارای لایه‌بندی سلسله‌مراتبی است.

۵۲۵. دیدگاه طرفداران قشربندی اجتماعی در مورد «نابرابری اجتماعی» چیست و ایراد این دیدگاه کدام است؟ ترکیبی

- ۱ نابرابری اجتماعی نتیجه تفاوت اسمی و ناعادلانه است.- نابرابری اجتماعی عادلانه است.
۲ نابرابری اجتماعی نتیجه نابرابری طبیعی و عادلانه است.- نابرابری اجتماعی، همیشه نتیجه نابرابری طبیعی نیست.
۳ نابرابری اجتماعی میان افرادی که در طبقات اجتماعی مختلف متولد می‌شوند، عادلانه است.- نابرابری اجتماعی در هر صورت ناعادلانه است.
۴ نابرابری اجتماعی همیشه نتیجه نابرابری طبیعی نیست.- نابرابری اجتماعی نتیجه تفاوت اسمی و ناعادلانه است.

۵۲۶. تفاوت رویکرد دوم و سوم در کدام گزینه نیامده است؟

برای پاسخ به این سؤال، تا ۳ رویکرد دوم و سوم را به‌قاطر آورید و ویژگی‌های هر کدام را مرور کنید. سپس به سؤال مقایسه‌ای زیر پاسخ دهید.

- ۱ در رویکرد دوم؛ برخلاف رویکرد سوم امکان پیشرفت برای افراد توانمند فراهم نمی‌شود.
- ۲ در رویکرد دوم؛ برخلاف رویکرد سوم، مالکیت خصوصی حذف می‌شود.
- ۳ در رویکرد سوم؛ برخلاف رویکرد دوم نقطه پایان رقابت، عادلانه نیست.
- ۴ در رویکرد سوم؛ برخلاف رویکرد دوم با کنترل مطلق مخالفت می‌شود.

قراتر از کنگور

۵۲۷. کدام گزینه در مورد روش جامعه‌شناسی انتقادی درست است؟

- ۱ شناخت عقلی را به شناخت تجربی محدود نمی‌کند و از محدوده علوم انسانی فراتر رفته و سطوح دیگری از علم را که توان داوری ارزشی و هنجاری داشته باشد، جست‌وجو می‌کند.
- ۲ شناخت عقلی را به شناخت حسی محدود نمی‌کند و از محدوده علم تجربی فراتر می‌رود و به جست‌وجوی علمی می‌پردازد که با قرارداد و اعتبار عقل عملی ایجاد شده باشد.
- ۳ از محدود کردن شناخت علمی به شناخت عقلی خودداری می‌کند و با فراتر رفتن از محدوده علوم اجتماعی، سطوح دیگری از علم را که توان داوری ارزشی و هنجاری داشته باشد، جست‌وجو می‌کند.
- ۴ از محدود کردن شناخت علمی به شناخت تجربی فاصله می‌گیرد و با فراتر رفتن از محدوده علم تجربی و ابزاری سطوح دیگری از علم را که توان داوری ارزشی و هنجاری داشته باشد، جست‌وجو می‌کند.

۵۲۸. «روش جامعه‌شناسی انتقادی»، «موضوع جامعه‌شناسی تفسیری» و «هدف جامعه‌شناسی تبیینی»

به ترتیب در کدام گزینه به درستی آمده است؟

ترکیبی

- ۱ تفهیمی و تجربی و ... - کنش اجتماعی - شناخت و پیش‌بینی و پیش‌گیری نظم اجتماعی
- ۲ تفهیمی - پدیده‌های اجتماعی - شناخت نظم اجتماعی
- ۳ تجربی - پدیده‌های اجتماعی - کنترل نظم اجتماعی
- ۴ تفهیمی و تجربی - کنش اجتماعی - شناخت و کنترل نظم اجتماعی

۵۲۹. درستی و نادرستی عبارت‌های زیر در مورد «هویت» به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

ترکیبی

- الف) قبل از جهان متجدد دولت‌ها، هویت خود را هویت دینی مسیحی می‌دانستند.
 ب) با ظهور ناسیونالیسم، هویت از منظر دولت - ملت‌ها تعریف شد.
 پ) در دوران مدرن، مدل رایج سیاست‌گذاری هویتی، «هماندسازی» بود.
 ت) در دوران پسامدرن، «سیاست هویت» مورد نقد قرار گرفت.

- ۱ ن-د-ن-ن ۲ د-د-د-ن ۳ د-ن-ن-ن ۴ ن-ن-د-د

۵۳۰. به ترتیب این اعتقادات، متعلق به کدام رویکرد به نابرابری اجتماعی است؟

سراسری ۹۸

- باید مالکیت خصوصی را از میان برداشت.
 - از ثروتمندان مالیات گرفته شود.
 - قشربندی اجتماعی توسط انسان‌ها پدید آمده و تغییر یا تداوم آن نیز به دست آن‌هاست.
- ۱ مخالفان قشربندی اجتماعی - طرفداران قشربندی اجتماعی - طرفداران عدالت اجتماعی
 - ۲ طرفداران عدالت اجتماعی - طرفداران قشربندی اجتماعی - مخالفان قشربندی اجتماعی
 - ۳ مخالفان قشربندی اجتماعی - طرفداران عدالت اجتماعی - مخالفان قشربندی اجتماعی
 - ۴ طرفداران قشربندی اجتماعی - عادلانه - مخالفان قشربندی اجتماعی

پاشی

۵۳۱. مراحل شکل‌گیری سیاست‌گذاری هویتی در دورهٔ مدرن در کدام گزینه به‌درستی آمده است؟

یکی از پالپ‌ترین و سفت‌ترین سوالات در کنکور، آن دسته از سوالاتی است که فرایند و مراحل زمانی شکل‌گیری یک رویداد را مورد پرسش قرار می‌دهد. برای پاسخ به این پرسش‌ها، به عدت و معلول‌ها توجه کنید و طبق پاسخنامهٔ این سوال، پاسخ دهید.

- ۱ تغییر هویت دینی مسیحی به هویت تاریخی، قومی، نژادی بعد از ظهور جهان متجدد ← شکل‌گیری دولت-ملت‌ها ← پیدایش ناسیونالیسم ← تعیین هویت ملی متناسب با گروه‌های مختلف، توسط دولت‌ها ← همانندسازی
- ۲ ظهور جهان متجدد ← تغییر هویت تاریخی، جغرافیایی به هویت ملی ← تداوم هویت دینی مسیحی ← ناسیونالیسم ← همانندسازی
- ۳ رشد هویت دینی مسیحی ← پیدایش ناسیونالیسم ← ظهور ملی‌گرایی و وطن‌گرایی با شکل‌گیری دولت-ملت‌ها ← تعیین هویت ملی و متناسب با نیازهای اقوام و گروه‌های مختلف، توسط دولت‌ها ← سیاست هویت
- ۴ رشد هویت قومی و تاریخی ← ظهور ملی‌گرایی و وطن‌گرایی ← شکل‌گیری دولت-ملت‌ها ← رشد ناسیونالیسم ← پیدایش مدل سیاست‌گذاری همانندسازی

پهروی

۵۳۲. جاهای خالی در جدول زیر با کدام گزینه به‌درستی کامل می‌شود؟

الگو	مصادق
«الف»	پاکسازی قومی در یوگسلاوی
تکثرگرا	«ب»
«پ»	وجود مسجد، کلیسا، آتشکده و ... در خیابان سی تیر تهران در کنار هم

- ۱ همانندسازی- جشن سال نوی چینی‌ها در آمریکا- تعارف
- ۲ سیاست هویت- سازمان کوکلاس کلان در آمریکا- تنازع
- ۳ تکثرگرا- اخراج و کشتار مسلمانان میانمار- تعارف
- ۴ همانندسازی- نسل‌کشی در کامبوج توسط خمرهای سرخ- تنازع

کنکاشی

۵۳۳. دو مدل سیاست هویت، در کدام گزینه آمده است؟

- ۱ تأکید افراطی بر تفاوت‌ها- حمایت از گروه‌های به حاشیه رانده‌شده
- ۲ طرد گروه‌های به حاشیه رانده‌شده- شناخت متقابل هویت‌ها
- ۳ تشدید تفاوت‌های قومی و زبانی- از بین بردن تفاوت‌های هویتی گروه‌های مختلف
- ۴ یکسان‌سازی گروه‌های به حاشیه رانده‌شده- تأکید افراطی بر شباهت و کثرت‌ها

ترکیبی

۵۳۴. دوران پسمادرن اقدام به نقد کدام بخش از دورهٔ مدرن کرد و محصول آن چه بود؟

- ۱ نقد سیاست هویت دوران مدرن- تأکید بر تکثر و تنوع هویت‌ها
- ۲ نقد همهٔ جنبه‌های دوران مدرن، به‌جز سیاست همانندسازی هویت- تأکید بر تفاوت‌ها و هویت‌های خاص و محلی
- ۳ نقد همهٔ ابعاد دوران مدرن، از جمله سیاست همانندسازی هویت- سیاست هویت و تأکید بر تفاوت‌ها و هویت‌های خاص و محلی
- ۴ نقد هویت‌های خرد و محلی و فردی دوران مدرن- همانندسازی هویت و تأکید بر حذف تکثر و تنوع هویت‌ها

۵۳۵. پیدایش نظریه‌های جامعه‌شناسی فمینیستی، نظریه آفریقایی تبار و ... محصول یک نوع

جامعه‌شناسی است. نام و دیدگاه این نوع جامعه‌شناسی در کدام گزینه آمده است؟ *کتابچی*

- ۱) جامعه‌شناسی چندفرهنگی- هر فرهنگ و هویتی می‌تواند نظریه‌های جامعه‌شناسی متناسب با خود را تولید کند.
- ۲) جامعه‌شناسی تک‌فرهنگی- هر نظریه‌ای درون فرهنگ و تاریخ خود تولید می‌شود.
- ۳) جامعه‌شناسی مدرن- هیچ فرهنگ و هویتی، نظریه‌هایی که در زمینه فرهنگی و تاریخی دیگری شکل گرفته‌اند را نمی‌پذیرند.
- ۴) جامعه‌شناسی تفهمی- هر نظریه‌ای در زمینه فرهنگی و تاریخی دیگری شکل می‌گیرد.

مفهومی

۵۳۶. هر یک از موارد زیر به ترتیب، به کدام نوع تفاوت یا نابرابری اشاره دارد؟

«جنسیت، زبان، هوش، ثروت»

- ۱) نابرابری طبیعی - نابرابری اجتماعی - تفاوت رتبه‌ای - تفاوت اسمی
- ۲) تفاوت اسمی - تفاوت رتبه‌ای - نابرابری اجتماعی - نابرابری طبیعی
- ۳) تفاوت اسمی - تفاوت اسمی - نابرابری طبیعی - نابرابری اجتماعی
- ۴) نابرابری اجتماعی - نابرابری طبیعی - تفاوت اسمی - تفاوت رتبه‌ای

ترکیبی

۵۳۷. هر یک از موارد زیر به ترتیب، به کدام رویکرد در نابرابری اجتماعی اشاره دارد؟

الف) از گذشته تاکنون، هیچ جامعه‌ای بدون قشربندی اجتماعی، نبوده است.

ب) مالکیت خصوصی وجود دارد؛ اما جامعه وظیفه دارد امکان رقابت را برای همه فراهم کند.

پ) نقطه شروع رقابت یکسان در نظر گرفته می‌شود؛ اما به دلیل عدم انگیزه، راه پیشرفت مادی مسدود می‌شود.

- ۱) لیبرالی - عدالت‌محور - کمونیستی
- ۲) عدالت‌محور - لیبرالی - کمونیستی
- ۳) کمونیستی - لیبرالی - عدالت اجتماعی
- ۴) عدالت اجتماعی - کمونیستی - لیبرالی

۵۳۸. در مورد «رقابت» به ترتیب دیدگاه طرفداران قشربندی اجتماعی و مخالفان قشربندی

ترکیبی

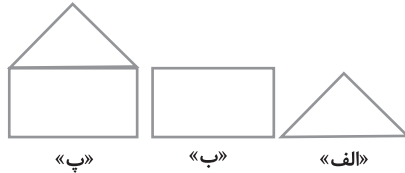
اجتماعی، در کدام گزینه به درستی آمده است؟

- ۱) امکان رقابت برای همه فراهم می‌شود و نقطه شروع رقابت یکسان است. - نقطه شروع رقابت را یکسان در نظر نمی‌گیرد.
- ۲) نقطه شروع رقابت را یکسان در نظر نمی‌گیرد. - امکان رقابت برای همه فراهم می‌شود و نقطه پایان رقابت یکسان در نظر گرفته می‌شود.
- ۳) رقابت را ضروری می‌دانند؛ اما نقطه شروع رقابت را یکسان در نظر نمی‌گیرند. - نقطه شروع رقابت را یکسان در نظر می‌گیرند؛ اما انگیزه رقابت را از بین می‌برند.
- ۴) نقطه شروع رقابت را یکسان در نظر می‌گیرند؛ اما انگیزه رقابت را از بین می‌برند. - رقابت را ضروری می‌دانند؛ اما نقطه شروع رقابت را یکسان در نظر نمی‌گیرند.

۵۳۹. هر یک از تصاویر زیر، به ترتیب به کدام رویکرد نسبت به نابرابری اجتماعی اشاره دارد؟

نموداری

- ۱ لیبرالی - کمونیستی - عدالت اجتماعی
- ۲ مخالف قشربندی اجتماعی - طرفدار قشربندی اجتماعی - عدالت محور
- ۳ کمونیستی - عدالت اجتماعی - لیبرال
- ۴ طرفدار عدالت اجتماعی - مخالف قشربندی اجتماعی - طرفدار قشربندی اجتماعی

۵۴۰. هر یک از عبارتهای زیر به ترتیب، به کدام رویکرد در مورد نابرابری اجتماعی، اشاره دارد؟ ترکیبی

«موافق کنترل مطلق - مخالف رهاسازی مطلق - مخالف رهاسازی و کنترل مطلق»

- ۱ کمونیستی - عدالت اجتماعی - لیبرالی
- ۲ کمونیستی - کمونیستی و عدالت اجتماعی - عدالت اجتماعی
- ۳ لیبرالی - لیبرالی و عدالت اجتماعی - عدالت اجتماعی
- ۴ عدالت اجتماعی - عدالت اجتماعی - لیبرالی

۵۴۱. در ارتباط با یک پدیده اجتماعی (مانند طلاق)، به ترتیب هر یک از رویکردهای سه‌گانه

جامعه‌شناسی، «تبیینی، تفهیمی و انتقادی» چگونه به مطالعه این پدیده می‌پردازند؟ شرح از کشور ۹۸

این سوال یک سوال کاملاً مفهومی است که باید طبق دانسته‌های خود از سه رویکرد، به آن پاسخ دهید. این دسته از سوالات را می‌توان برای سایر پدیده‌های اجتماعی، مانند اعتیاد، زاغه‌نشینی، بیکاری، قشربندی اجتماعی و... نیز به کار برد.

- ۱ مطالعه طلاق به روش تجربی و یافتن راه‌حلهایی برای کنترل آن - فهم و تفسیر پدیده طلاق با توجه به فرهنگ جهان‌شمول - مطالعه پدیده طلاق به منظور دآوری ارزشی و هنجاری در مورد آن بدون استفاده از روش تجربی
- ۲ پرداختن به علت رواج طلاق در جامعه و یافتن راه‌هایی برای کنترل آن - ورود به جمع کسانی که طلاق گرفته‌اند و ارزیابی این پدیده با ملاک‌های ارزشی خوب یا بد - توصیف و تبیین این پدیده در جامعه و تقبیح رواج آن
- ۳ مطالعه پدیده طلاق به منظور پیش‌بینی روند و چگونگی کنترل آن در جامعه - ورود به جمع کسانی که طلاق گرفته‌اند و تلاش در جهت فهم عقاید و رفتارهای آن‌ها - فهم این پدیده و دآوری درباره ارزش‌ها و هنجارهای آن
- ۴ نشان دادن علت ایجاد آن و چگونگی افزایش طلاق در جامعه - مطالعه طلاق با روش تجربی و نقد وضعیت موجود جامعه - توصیف و فهم پدیده طلاق به‌عنوان یک کنش اجتماعی و ارائه راهکار برای کاهش آن

۵۴۲. فاصله جامعه‌شناسی انتقادی از علوم طبیعی نسبت به سایر رویکردهای جامعه‌شناسی به چه

مفهومی

صورت است و دیدگاهش نسبت به رویکرد تفسیری و تبیینی چیست؟

- ۱) بیشتر از جامعه‌شناسی تفسیری- هر دو رویکرد را محافظه کار می‌داند.
- ۲) کمتر از جامعه‌شناسی تبیینی- هر دو رویکرد را محافظه کار می‌داند.
- ۳) بیشتر از جامعه‌شناسی تبیینی- رویکرد تبیینی را محافظه کارتر از رویکرد تفهیمی می‌داند.
- ۴) کمتر از جامعه‌شناسی تفسیری- رویکرد تفهیمی را محافظه کارتر از رویکرد تبیینی می‌داند.

۵۴۳. کدام یک، ویژگی جامعه‌شناسی تفسیری است، اما ویژگی جامعه‌شناسی انتقادی نیست؟

سراسری ۱۴۰۰

- ۱) تفاوت میان جوامع مختلف را تنها تفاوتی کَمی می‌داند.- بر ضرورت انتقاد علمی از ساختارهای سرکوبگر تأکید می‌کند.
- ۲) روش مطالعه، روش کَمی است.- صرفاً به توصیف و تبیین تبعیض نژادی در جوامع نمی‌پردازد، بلکه آن را تقبیح و از آن انتقاد می‌کند.
- ۳) به بیان چرایی یک پدیده یا نشان دادن علت ایجاد و زوال آن می‌پردازد.- به نقد سلطه در روابط و مناسبات میان افراد و گروه‌ها می‌پردازد.
- ۴) هدف معنابخشی و انسجام‌بخشی به زندگی اجتماعی است.- حقیقت یا فضیلت را کشف می‌کند تا براساس آن به نقد کنش‌ها و روابط میان انسان‌ها و جوامع بپردازد.

۵۴۴. گزینه به ترتیب، «مدل رایج سیاست‌گذاری دوران مدرن»، «هدف» و «روش» این مدل

ترکیبی

را مطرح می‌کند.

- ۱) همانندسازی- از بین بردن تفاوت‌های هویتی گروه‌های مختلف- نسل‌کشی
- ۲) همانندسازی- یکسان‌سازی گروه‌های مختلف- توسعه ارتباطات
- ۳) سیاست هویت- تأکید بر تفاوت‌ها و هویت‌های خاص و محلی- کنترل جمعیت
- ۴) تنازع هویت- تأکید بر تفاوت‌ها و هویت‌های خاص و محلی- جداسازی

ترکیبی

۵۴۵. هر یک از موارد زیر به ترتیب به اهداف کدام الگو اشاره دارد؟

الف) حفظ و حتی تشدید تفاوت‌های گروه‌های قومی و زبانی

ب) همسان‌سازی همه گروه‌های هویتی

پ) شناخت متقابل افراد و گروه‌ها

- ۱) همانندسازی- تکثرگرا- تنازع
- ۲) تکثرگرا- همانندسازی- تعارف
- ۳) تنازع- تعارف- همانندسازی
- ۴) تعارف- همانندسازی- تکثرگرا

۵۴۶. «تنازع هویت‌ها» و «تعارف هویت‌ها» به ترتیب به چه معناست و «مدل تنازع هویت» کدام

مفهومی

است؟

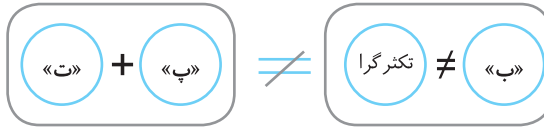
- ۱) کثرت بدون وحدت هویت‌ها- وحدت بدون کثرت هویت‌ها- مدل سیاست هویت
- ۲) وحدت بدون کثرت هویت‌ها- کثرت بدون وحدت هویت‌ها- مدل تعارف
- ۳) وحدت و کثرت هویت‌ها- وحدت یا کثرت هویت‌ها- مدل تکثرگرا
- ۴) وحدت یا کثرت هویت‌ها- وحدت و کثرت هویت‌ها- مدل همانندسازی

۵۴۷. جاهای خالی نمودار مفهومی زیر، به ترتیب با کدام کلیدواژه‌ها تکمیل می‌شود؟

«الگوی تعارف»

«الف»

- ۱ همانندسازی - تنازع - وحدت - کثرت
 ۲ الگوی تنازع - سیاست هویت - تعارف - تنازع
 ۳ الگوی تنازع - همانندسازی - وحدت - کثرت
 ۴ سیاست هویت - همانندسازی - تنازع - کثرت

ترکیبی

۵۴۸. کدام گزینه در مورد الگوهای سیاست‌گذاری هویتی درست است؟

- ۱ الگوی قرآن - تنازع - الگوی پسامدرن: تکثرگرا - الگوی مدرن: سیاست‌هویت
 ۲ الگوی قرآن - تعارف - الگوی مدرن: تکثرگرا - الگوی پسامدرن: سیاست‌هویت
 ۳ الگوی مدرن: همانندسازی - الگوی پسامدرن: سیاست‌هویت - الگوی جهانی شدن: تکثرگرا
 ۴ الگوی مدرن: همانندسازی - الگوی پسامدرن: تکثرگرا - الگوی قرآن: تعارف

۵۴۹. به ترتیب کدام گزینه در مورد مدل همانندسازی درست؛ اما در مورد مدل تکثرگرا

ترکیبی

نادرست است؟

- ۱ محصول دوران مدرن است که در نهایت به نسل‌کشی، جابه‌جایی اجباری و جداسازی جمعیت منجر شد. - محصول دوران پسامدرن است که تفاوت‌های میان گروه‌های قومی و زبانی را حفظ و تشدید کرد.
 ۲ در این الگو وجود یک ساختار مشترک سیاسی و اقتصادی ضروری است. - محصول دوران پسامدرن است که دولت‌ها برای حذف تفاوت‌های هویتی در پیش گرفتند.
 ۳ اساس همه روش‌های آن نفی و طرد دیگری متفاوت است. - گروه‌های به حاشیه رانده‌شده را به رسمیت نمی‌شناسد.
 ۴ محصول دوران مدرن است که هدف آن یکسان‌سازی گروه‌های مختلف هویتی بود. - محصول دوران پسامدرن است و وجود یک ساختار سیاسی و اقتصادی که گروه‌های مختلف را به هم پیوند دهد را ضروری نمی‌داند.

۵۵۰. در دوران پسامدرن، مسئله هویت با چه تغییراتی مواجه شد؟

- ۱ بازگشت به هویت واقعی خویش - جایگزینی مدل تکثرگرا - عدم تأکید بر هویت‌های خرد و محلی
 ۲ نامطلوب دانستن هویت ملی - شکل‌گیری سیاست همانندسازی - هویت‌ها به‌عنوان موضوعی برای نزاع و درگیری
 ۳ جایگزینی مدل تکثرگرا به‌جای همانندسازی - شکل‌گیری سیاست هویت - هویت و دانش به‌عنوان کانون نزاع و کشمکش
 ۴ جایگزینی مباحث قشر‌بندی به جای مسئله هویت - شکل‌گیری سیاست هویت - مطلوب دانستن هویت ملی و وحدت و ثبات

پیشینه و افق علوم اجتماعی در جهان اسلام

درس

۱۰ و ۹

در درس‌های قبل دانستید که علوم اجتماعی بخشی از علوم انسانی است که کنش‌های اجتماعی و پیامدهای آن را مطالعه می‌کند. در مورد علوم اجتماعی در غرب و در دوران تهود، در درس‌های قبل به فوجی آموختید و اینک در درس آفر، قرار است با پیشینه (تاریخچه پیدایش) و افق (آینده پیش‌رو) آن، آشنا شوید.

منزلت علم در اسلام

- علم، از مهم‌ترین ارزش‌هاست. / • علم، هدف آفرینش است.
- انسان با علم، خلیفه خداوند در زمین است. / • قرآن کریم کتاب علم است.
- رسالت پیامبران، تعلیم و تربیت آدمیان است. / • به علم نافع توصیه شده است.

علم نافع

علمی است که ما را به اهدافمان نزدیک می‌کند، حرکت ما را آسان می‌کند، ما را پیش می‌برد و ظرفیت‌های ما را به فضیلت می‌رساند.

پرسش:

کدام دسته از علوم، علم نافع هستند؟

پاسخ:

۱. علوم ابزاری که نیازهای روزمره جامعه اسلامی را تأمین می‌کنند. ۲. علوم‌ی که از چگونگی استفاده از علوم ابزاری و اهداف و ارزش‌های انسانی می‌گویند. ۳. علوم‌ی که با روش عقلانی و حیوانی درباره حقیقت انسان و آغاز و انجام او می‌گویند. ۴. علوم اجتماعی به شرطی که قصد درس آموختن از رفتار گذشتگان و شناخت قوانین اجتماعی برای استفاده از آن قوانین، در حال و آینده آموخته شود، نیز علم نافع است.

نکته: علم به نفس، علم توحید و علم به مبدأ و معاد از نافع‌ترین علوم هستند.

علوم اجتماعی در قرآن

- توجه ویژه قرآن به زندگی اجتماعی
- توصیف، تبیین، نقد و ارزیابی و طرح جامعه آرمانی
- قوانین حاکم بر تداوم و تغییر جوامع و امت‌ها = سنت‌های الهی
- جامعه آرمانی قرآن = عدالت و قسط + فرهنگ حق + ایستادگی در برابر ظلم

علم مدنی و علم عمران

فرایبی، ایوریحان و ابن‌خلدون از متفکران مسلمان در جهان اسلام هستند که علم اجتماعی نافع، براساس جهان اجتماعی خود و با توجه به آموزه‌های قرآنی پدید آوردند.